خورشید ۲
هیأت تراز انقلاب اسلامی در آیینه ثقلین
شماره دوم | تابستان ۱۴۰۴

این خانه عزادار حسین علیه‌السلام است

بهشت
همین حوالی است

برگزاری محافل خانگی
در آیینه آیات و روایات

هیأت تراز انقلاب اسلامی در آیینه ثقلین
شماره دوم، تابستان ۱۴۰۴

بهشت، همین حوالی است

برگزاری محافل خانگی در آیینه آیات و روایات

تهیه و تنظیم: معاونت تولیدات رسانه‌ای جامعه ایمانی مشعر
به کوشش: هادی مرادی فرهمند
طراح جلد: علی ناصری
صفحه‌آرا: حسن ناصری
شمارگان: ۵۰۰۰ نسخه

استفاده از مطالب نشریه و تکثیر آن برای هیأت‌ها، در صورت ذکر منبع آزاد می‌باشد.

جامعه ایمانی مشعر

قم ـ کد پستی: ۳۷۱۹۶ - ۱۵۶۴۷
سامانه پیامک: ۳۰۰۰۱۵۴۲
پایگاه اطلاع‌رسانی: www.۱۵۴۲.org
رایانامه: info@۱۵۴۲.org

مؤسسه روایت حق

کد پستی: ۶۶۰۰۰۹۷۸۹۴
تلفن: ۰۹۹۱۲۷۰۰۷۲۴
رایانامه: info@revayat.org
کانال ها و صفحات مجازی: @revayatorg

بسم الله الرحمن الرحیم

مقدمه

عزاداری برای امام حسین علیه‌السلام و یاران وفادارش، از دیرباز تاکنون جایگاهی ویژه در سیره معصومین علیهم‌السلام و پیروان آن بزرگواران داشته است. این سنت حسنه که ریشه در تأکیدات مکرر اهل بیت علیهم‌السلام دارد، در طول تاریخ به اشکال گوناگون تداوم یافته و امروز نیز در سراسر جهان با قالب‌های متنوعی برگزار می‌شود. در این میان، روضه‌های خانگی به عنوان یکی از اصیل‌ترین و مؤثرترین شیوه‌های زنده‌نگه‌داشتن یاد و نام سیدالشهدا علیه‌السلام شناخته می‌شود.

هرچند در عصر حاضر با گسترش هیأت‌ها و مراسم عمومی عزاداری، از رونق روضه‌های خانگی کاسته شده است؛ اما هنوز خانواده‌های متعددی به شکل منظم ـ نه فقط در محرم؛ بلکه در طول سال ـ به برپایی این مجالس معنوی همت می‌گمارند. این پرسش اساسی مطرح

است که در شرایطی که امکان حضور در محافل عمومی عزاداری فراهم است، چه ضرورتی برای برگزاری روضه در محیط خانه وجود دارد؟!
در پاسخ باید گفت روضه‌های خانگی دارای ویژگی‌های منحصر به فردی هستند که آن‌ها را از دیگر اشکال عزاداری متمایز می‌سازد. این مجالس از سویی پیوند نسل‌ها را در کانون خانواده مستحکم می‌سازد و از سوی دیگر، فضایی صمیمی و عمیق برای انتقال معارف عاشورایی فراهم می‌آورد. بررسی‌های انجام شده نشان می‌دهد که این محافل خانگی دارای آثار تربیتی و معنوی بی‌بدیلی هستند که در قالب‌های دیگر عزاداری کمتر یافت می‌شود.
حقیقت آن است که روضه‌های خانگی نه تنها رقیب دیگر مراسم عزاداری نیستند؛ بلکه مکمل آن‌ها محسوب شده و حلقه اتصال فرهنگ عاشورا به کانون خانواده به شمار می‌آیند. این سنت حسنه که ریشه در سیره عملی ائمه اطهار علیهم‌السلام دارد، می‌تواند در عصر حاضر نیز به عنوان راهکاری مؤثر برای نهادینه‌سازی ارزش‌های عاشورایی در نسل‌های جدید مورد توجه قرار گیرد. در دومین شماره از خورشید، به گزیده‌ای از ادله قرآنی و روایی این موضوع پرداخته شده است که امید است مورد توجه دغدغه‌مندان و فعالان عرصه روضه‌های خانگی قرار گیرد.

ضرورت تبلیغ دین در نگاه آیات

یکی از مهم‌ترین دلایلی که بر اهمیت ـ و حتی ضرورت ـ تشکیل مجالس خانگی تأکید دارد، آیات و روایاتی است که امر به تبلیغ دین می‌کنند. از آنجا که این محافل، نمونه‌ای روشن از تبلیغ معارف الهی هستند، می‌توان ادله وجوب تبلیغ را شامل آنها دانست. در قرآن کریم می‌خوانیم:

۱. «الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسالاتِ اللَّهِ وَ يَخْشَوْنَهُ وَلايَخْشَوْنَ أَحَداً إِلَّا اللَّهَ وَكَفى بِاللَّهِ حَسِيباً»[۱]؛ همانان که همواره رسالت‌های خدا را [به مردم] می‌رساندند و از او می‌ترسیدند و از هیچ‌کس جز او نمی‌ترسیدند؛ و خدا برای حساب‌رسی کافی است.

این آیه چند نکته کلیدی را یادآور می‌شود:

۱. احزاب، ۳۹.

❋ **شجاعت و تقوا:** مبلّغ راستین باید در ابلاغ پیام الهی، استواری داشته باشد و تنها از خدا بترسد.

❋ **تداوم در تبلیغ:** موفقیت در این مسیر، نیازمند پایداری و استمرار است.

❋ **تنوع روش‌ها:** تبلیغ همیشه به سخنرانی رسمی محدود نیست؛ گاه در قالب رفتار، معاشرت و حتی جلسات صمیمی، می‌توان حقایق دینی را منتقل کرد.

برگزاری روضه‌ها و محافل کوچک خانوادگی، نمونه‌ای عینی از تبلیغ عملی است که هم فضایی صمیمی ایجاد می‌کند و هم زمینه‌ساز انتقال آموزه‌های دینی به شیوه‌ای نرم و تأثیرگذار می‌شوند.

۲. «الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَلِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ»[1]؛ (آنان که خدا را یاری می‌کنند) آنهایی هستند که اگر در روی زمین به آنان اقتدار و تمکین دهیم، نماز به پا می‌دارند و زکات می‌دهند و امر به معروف و نهی از منکر می‌کنند و (از هیچ کس جز خدا نمی‌ترسند چون می‌دانند که) عاقبت کارها به دست خداست.

قدرت و امکانات در دست افراد صالح، ابزاری برای خیر و برکت می‌شود؛ اما اگر نااهلان به آن دست یابند، وسیله‌ای برای فساد و تباهی خواهد بود. قرآن کریم به روشنی این تفاوت را نشان داده است: مؤمنان هنگام کسب قدرت، به برپایی

۱. حج، ۴۱.

نماز، پرداخت زکات و امر به معروف روی می‌آورند؛ اما افراد ناصالح به طغیان و سوءاستفادهٔ از قدرت می‌پردازند. این همان تفاوت بنیادینی است که دنیا را برای یک گروه نعمت و برای گروه دیگر وسیلهٔ عذاب قرار می‌دهد.

امروزه مؤمنانی که توانایی برگزاری مجالس اهل‌بیت علیهم‌السلام و تبلیغ معارف دینی را دارند، باید قدر این نعمت بزرگ را بدانند. به ویژه در شرایط کنونی که نظام جمهوری اسلامی فضایی امن و آزاد برای برپایی چنین محافلی فراهم کرده است، این فرصت طلایی را باید غنیمت شمرد. مجالس ذکر اهل‌بیت علیهم‌السلام نه تنها راهی برای نشر معارف اسلامی است؛ بلکه در برابر تهاجم فرهنگی دشمنان، سنگری محکم برای حفظ ایمان جامعه به شمار می‌رود.

برگزاری این مجالس، علاوه بر جنبهٔ عبادی و فرهنگی، نشان‌دهندهٔ مسئولیت‌پذیری ما در قبال نظام اسلامی است. همان‌گونه که اهل‌بیت علیهم‌السلام در سخت‌ترین شرایط به تبلیغ دین پرداختند، امروز نیز ما باید از این فرصت‌های الهی نهایت استفاده را ببریم و با برگزاری هرچه باشکوه‌تر این محافل، قدمی در راه ترویج فرهنگ ناب محمدی صلی‌الله‌علیه‌وآله برداریم.

۳. «**وَمَنْ يُعَظِّمْ شَعَائِرَاللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ**»[۱]؛ و هر کس شعائر خدا را بزرگ شمارد، بدون تردید [این بزرگ شمردن] ناشی از تقوای دل‌هاست.

۱. حج، ۳۲.

برگزاری مجالس اهل‌بیت علیهم‌السلام از برجسته‌ترین مصادیق تعظیم شعائر الهی به شمار می‌رود. این محافل مقدس، با وجود سادگی و کم‌تکلف بودن، از ارزش و فضیلتی والا برخوردارند و توفیق برپایی آنها نعمتی بزرگ محسوب می‌شود. حتی با کمترین امکانات می‌توان به این فیض عظیم دست یافت و در زمره احیاگران سنت پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله و اهل‌بیت علیهم‌السلام قرار گرفت.

این مجالس نورانی، هم از نظر فردی و هم اجتماعی دارای برکات فراوانی است. از یک سو موجب تقویت ایمان و معنویت افراد می‌شود و از سوی دیگر پیوندهای اجتماعی را بر محور محبت اهل‌بیت علیهم‌السلام مستحکم می‌سازد. در حقیقت، برپایی این محافل، هم عبادتی ارزشمند است و هم اقدامی فرهنگی و اجتماعی در جهت نشر معارف ناب اسلامی.

۴. «فِي بُيُوتٍ أَذِنَ اللَّهُ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ»[1]؛ [این نور] در خانه‌هایی است که خدا اذن داده [شأن و منزلت و قدر و عظمت آنها] رفعت یابند و نامش در آنها ذکر شود، همواره در آن خانه‌ها صبح و شام او را تسبیح می‌گویند.

این آیه به روشنی بیان می‌کند که همه مکان‌ها یکسان نیستند و آن خانه‌هایی که محل ذکر و یاد خداوند باشند، از شرافت و رفعت خاصی برخوردارند. مجالس روضه‌خوانی و ذکر اهل‌بیت علیهم‌السلام نمونه‌ای بارز از چنین خانه‌های پربرکتی هستند. این

۱. نور، ۳۶.

محافل نه تنها محل بیان مصائب اهل‌بیت علیهم‌السلام است؛ بلکه کانونی برای ذکر و تسبیح خداوند و محل رفت‌وآمد فرشتگان رحمت الهی می‌باشد. برپایی چنین مجالسی در حقیقت، تحقق بخشیدن به همان خانه‌های نورانی است که قرآن کریم از آنها یاد کرده و برای آنها مقام و منزلتی ویژه قائل شده است.

برگزاری این محافل معنوی، فضایی ملکوتی در خانه‌ها ایجاد می‌کند که برکات آن هم شامل حال برگزارکنندگان می‌شود و هم تمام کسانی که در این مجالس حضور می‌یابند. این همان رحمت و برکتی است که خداوند به خانه‌های ذاکرین وعده داده است. بنابراین می‌توان گفت مجالس اهل‌بیت علیهم‌السلام نه فقط محفلی برای سوگواری؛ بلکه فرصتی برای تبدیل خانه‌های ما به همان خانه‌های نورانی مورد اشاره قرآن کریم است.

۵. «**قُلْ لا أَسْئَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْراً إِلاَّ الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبى**»[۱]؛ از شما [در برابر ابلاغ رسالتم] هیچ پاداشی جز مودّت نزدیکان [یعنی اهل‌بیتم] را نمی‌خواهم.

راه خدا و محبت اهل‌بیت علیهم‌السلام دو مفهوم جدانشدنی و در حقیقت یک حقیقت واحد هستند. همان‌گونه که نمی‌توان ادعا کرد فقط در فصل خاصی به مطالعه می‌پردازیم، نمی‌توان محبت اهل‌بیت علیهم‌السلام را از مسیر الهی جدا دانست. پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله در دو بیان الهی، هم «پاداش رسالتش را دوستی خویشاوندان» معرفی می‌کند و هم «پاداش را

۱. شوری، ۲۳.

پیروی از راه خدا» می‌نامد. این دو بیان در نهایت به یک حقیقت اشاره دارند: راه خداوند چیزی جز محبت و پیروی از اهل‌بیت علیهم‌السلام نیست.

محبت واقعی به اهل‌بیت علیهم‌السلام دو رکن اساسی دارد: شناخت و اطاعت. بدون شناخت دقیق مقام و جایگاه اهل‌بیت علیهم‌السلام، محبتی شکل نمی‌گیرد و بدون اطاعت عملی از دستوراتشان، این محبت صوری و بی‌محتوا خواهد بود. کسانی که دستورات زندگی خود را از غیر اهل‌بیت علیهم‌السلام دریافت می‌کنند، در حقیقت از مسیر الهی منحرف شده‌اند. محبت واقعی زمانی تحقق می‌یابد که هم با قلب به شناخت برسیم و هم با عمل، از آنان پیروی کنیم. این است معنای حقیقی توحید عملی و سیر الهی که در پرتو ولایت اهل‌بیت علیهم‌السلام معنا پیدا می‌کند.

۶. «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ اتَّقُواْ اللهَ وَابْتَغُواْ إِلَيهِ الْوَسِيلَةَ»[۱]؛ ای اهل ایمان! از خدا پروا کنید و دست‌آویز و وسیله‌ای [از ایمان، عمل صالح و آبروی مقرّبان درگاهش] برای تقرّب به سوی او بجویید.

بدون شک، اهل‌بیت علیهم‌السلام همان «عروة‌الوثقی» و محکم‌ترین دستاویز برای تقرب به خداوند متعال هستند. مجالس روضه‌خوانی در حقیقت حلقه‌های وصل به این ریسمان الهی محسوب می‌شوند. این محافل نورانی، همزمان سه کارکرد اساسی دارند: اولاً به عنوان قرب الهی و عبادتی ارزشمند محسوب می‌شوند، ثانیاً موجب

۱. مائده، ۳۵.

تقویت و تعمیق مودت و معرفت نسبت به ذوات مقدس اهل‌بیت علیهم‌السلام می‌گردند و ثالثاً پلکانی برای صعود به قله‌های معرفت الهی هستند.

در این مجالس مقدس، اشک‌های عاشقانه بر مصائب اهل‌بیت علیهم‌السلام تبدیل به نور هدایت می‌شود و دل‌ها را برای دریافت معارف ناب الهی آماده می‌سازد. هر ذکری از نام مبارک آنان، حلقه‌ای از زنجیر ولایت را در دل‌ها مستحکم‌تر می‌کند و هر فریاد «یاعلی علیه‌السلام» پلهٔ جدیدی برای عروج به سوی خداوند می‌شود. این است معجزه مجالس اهل‌بیت علیهم‌السلام که هم عبادت است، هم معرفت و هم وسیله‌ای برای تقرب به ذات اقدس الهی.

برگزاری مجالس اهل‌بیت علیهم‌السلام در آیینه روایات

مجالس اهل‌بیت علیهم‌السلام علاوه بر آنکه مصداق بارز تبلیغ دین، استحباب گریه بر مصائب اهل‌بیت علیهم‌السلام و احیای امر ولایت هستند، ریشه در سیره عملی معصومین علیهم‌السلام دارند. با توجه به جایگاه والای عصمت که از ویژگی‌های مسلم پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله و ائمه اطهار علیهم‌السلام است، نه تنها سخنانشان؛ بلکه رفتار و سیره عملی ایشان نیز برای ما حجت و الگو محسوب می‌شود. روایات متعددی گواه بر این هستند که خود اهل‌بیت علیهم‌السلام هم برگزارکننده و هم شرکت‌کننده فعال در چنین محافلی بوده‌اند. از جمله روایاتی که بیانگر برپایی مراسم عزاداری توسط ائمه علیهم‌السلام در منازل خودشان است، نقل‌های تاریخی از حضور فعال امامان در مجالس عزای سایر مؤمنان و توصیه‌های اکید به شیعیان برای برپایی این مراسم است.

این رویکرد ائمه علیهم‌السلام از چند جهت حائز اهمیت است: نخست آنکه تأیید ضمنی بر مشروعیت و استحباب این مجالس محسوب می‌شود؛ همچنین نشان‌دهنده جایگاه ویژه

این محافل در تربیت دینی است و الگویی عملی برای چگونگی برگزاری مراسم عزاداری ارائه می‌دهد. افزون بر این، تأکیدی است بر تداوم سنت روضه‌خوانی در طول تاریخ. با استناد به این سیره نورانی، به روشنی درمی‌یابیم که برگزاری مجالس ذکر اهل‌بیت علیهم‌السلام نه تنها عملی پسندیده، بلکه سنتی اصیل و ریشه‌دار در مکتب اهل‌بیت علیهم‌السلام است.

روایاتِ دال بر استحباب برگزاری مجالس اهل‌بیت علیهم‌السلام

در متون روایی شیعه، احادیث متعددی از معصومین علیهم‌السلام وارد شده که بر استحباب و اهمیت برگزاری مجالس ذکر اهل‌بیت علیهم‌السلام تأکید می‌کنند. این روایات نشان می‌دهد که ائمه اطهار علیهم‌السلام توجه ویژه‌ای به تشکیل محافلی داشته‌اند که در آنها یادی از خاندان پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله شود.

از آنجاکه مجالس روضه‌خوانی خانگی نیز بر محور ذکر مصائب و فضایل اهل‌بیت علیهم‌السلام تشکیل می‌شود، قطعاً مشمول این دسته از روایات می‌شود. نکته قابل توجه این است که در بسیاری از این روایات، به مکان خاصی برای برگزاری این مجالس اشاره نشده و این نشان می‌دهد که هم مجالس عمومی و هم محافل خانگی می‌توانند مشمول این فضیلت باشند. بنابراین، مجالس روضه‌خوانی در منازل نیز به عنوان مصداقی از این روایات، از ارزش و ثواب ویژه‌ای برخوردارند. در ادامه، به برخی از این روایات اشاره می‌شود:

۱. «... فَقالَ عَلِیٌّ لاَبی یا رَسُولَ اللّهِ اَخْبِرْنی ما لِجُلُوسِنا هذا تَحْتَ الْکِساَّءِ مِنَ الْفَضْلِ عِنْدَاللّهِ

فَقالَ النَّبِیُّ وَالَّذی بَعَثَنی بِالْحَقِّ نَبِیّاً وَاصْطَفانی بِالرِّسالَهِ نَجِیّاً ما ذُکِرَ خَبَرُنا هذا فی مَحْفِلٍ مِنْ مَحافِلِ اَهْلِ الاَرْضِ وَفیهِ جَمْعٌ مِنْ شیعَتِنا وَ مُحِبّینا اِلاّ وَ نَزَلَتْ عَلَیْهِمُ الرَّحْمَهُ وَحَفَّتْ بِهِمُ الْمَلائِکَهُ وَ اسْتَغْفَرَتْ لَهُمْ اِلی اَنْ یَتَفَرَّقُوا فَقالَ عَلِیٌّ اِذاً وَاللّهِ فُزْنا وَفازَ شیعَتُنا وَرَبِّ الْکَعْبَهِ. فَقالَ النَّبِیُّ ثانِیاً یا عَلِیُّ وَالَّذی بَعَثَنی بِالْحَقِّ نَبِیّاً وَاصْطَفانی بِالرِّسالَهِ نَجِیّاً ما ذُکِرَ خَبَرُنا هذا فی مَحْفِلٍ مِنْ مَحافِلِ اَهْلِ الاَرْضِ وَفیهِ جَمْعٌ مِنْ شیعَتِنا وَ مُحِبّینا وَفیهِمْ مَهْمُومٌ اِلاّ وَفَرَّجَ اللّهُ هَمَّهُ وَلا مَغْمُومٌ اِلاّ وَکَشَفَ اللّهُ غَمَّهُ وَلا طالِبُ حاجَهٍ اِلاّ وَقَضَی اللّهُ حاجَتَهُ فَقالَ عَلِیٌّ اِذاً وَاللّهِ فُزْنا وَ سُعِدْنا وَکَذلِکَ شیعَتُنا فازُوا وَسُعِدُوا فِی الدُّنْیا وَالاْخِرَهِ وَرَبِّ الْکَعْبَهِ.»[1]

علی علیه‌السلام به پدرم گفت: ای رسول خدا! به من بگو این جلوس(و نشستن) ما در زیر کساء چه فضیلتی (و چه شرافتی) نزد خدا دارد؟ پیغمبر صلی‌الله‌علیه‌وآله فرمود: سوگند بدان خدایی که مرا به حق به پیامبری برانگیخت و به رسالت و نجات دادن (خلق) برگزید که این خبر (و سرگذشت) ما در انجمن و محفلی از محافل مردم زمین که در آن گروهی از شیعیان و دوستان ما باشند ذکر نشود جز آنکه رحمت (حق) بر ایشان نازل شود و فرشتگان ایشان را فرا گیرند و برای آنها آمرزش خواهند تا آنگاه که از دور هم پراکنده شوند. علی علیه‌السلام (که این فضیلت را شنید) فرمود: با این ترتیب به خدا سوگند ما رستگار شدیم و سوگند به پروردگار کعبه که شیعیان ما نیز رستگار شدند. دوباره پیغمبر فرمود: ای علی! سوگند بدانکه مرا بحق به نبوت برانگیخت و به رسالت و

۱. بخش پایانی حدیث کسا.

نجات دادن (خلق) برگزید، ذکر نشود این خبر (و سرگذشت) ما در انجمن و محفلی از محافل مردم زمین که در آن گروهی از شیعیان و دوستان ما باشند و در میان آنها اندوهناکی باشد جز آنکه خدا اندوهش را برطرف کند و نه غمناکی جز آنکه خدا غمش را بگشاید و نه حاجت‌خواهی باشد جز آنکه خدا حاجتش را برآورد. علی علیه‌السلام گفت: بدین ترتیب به خدا سوگند ما کامیاب و سعادتمند شدیم و هم چنین سوگند به پروردگار کعبه که شیعیان ما نیز رستگار شدند.

۲. «عَنْ أَبِی هَارُونَ اَلْمَکْفُوفِ قَالَ: قَالَ لِی أَبُو عَبْدِ اَللَّهِ علیه‌السلام یَا أَبَا هَارُونَ! أَنْشِدْنِی فِی اَلْحُسَیْنِ علیه‌السلام فَأَنْشَدْتُهُ قَالَ فَقَالَ لِی أَنْشِدْنِی کَمَا یُنْشِدُونَ یَعْنِی بِالرِّقَّةِ قَالَ فَأَنْشَدْتُهُ هَذَا اَلشِّعْرَ أَمْرُرْ عَلَی جَدَثِ اَلْحُسَیْنِ فَقُلْ لِأَعْظُمِهِ اَلزَّکِیَّةِ قَالَ فَبَکَی ثُمَّ قَالَ زِدْنِی فَأَنْشَدْتُهُ اَلْقَصِیدَةَ اَلْأُخْرَی قَالَ فَبَکَی وَ سَمِعْتُ اَلْبُکَاءَ مِنْ خَلْفِ اَلسِّتْرِ قَالَ فَلَمَّا فَرَغْتُ قَالَ یَا أَبَا هَارُونَ مَنْ أَنْشَدَ فِی اَلْحُسَیْنِ علیه‌السلام شِعْراً فَبَکَی وَ أَبْکَی عَشَرَةً کُتِبَ لَهُمُ اَلْجَنَّةُ وَ مَنْ أَنْشَدَ فِی اَلْحُسَیْنِ علیه‌السلام شِعْراً فَبَکَی وَ أَبْکَی خَمْسَةً کُتِبَ لَهُ اَلْجَنَّةُ وَ مَنْ أَنْشَدَ فِی اَلْحُسَیْنِ علیه‌السلام شِعْراً فَبَکَی وَ أَبْکَی وَاحِداً کُتِبَ لَهُمُ اَلْجَنَّةُ وَ مَنْ ذُکِرَ اَلْحُسَیْنُ علیه‌السلام عِنْدَهُ فَخَرَجَ مِنْ عَیْنَیْهِ مِقْدَارُ جَنَاحِ ذُبَابَةٍ کَانَ ثَوَابُهُ عَلَی اَللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ لَمْ یَرْضَ لَهُ بِدُونِ اَلْجَنَّةِ.»[1]

ابوهارون مکفوف می‌گوید: نزد حضرت صادق علیه‌السلام بودم فرمود: ای اباهارون! برای من در مرثیهٔ حسین علیه‌السلام شعری بخوان، من شروع به خواندن کردم، فرمود: نه این

۱. ثواب‌الأعمال و عقاب‌الأعمال، ج ۱، ص ۸۳.

طـور! آنچنـان کـه بـرای خود می‌خوانید یعنی بـه آهنگ مرثیه رقّت‌آور، نه این طور ساده، پس من شروع کردم به خواندن و گفتم: «**امررعلی جدث الحسین فقل لأعظمه الزّکیّة**» گوید: حضرت گریست و فرمود: باز بخوان، من شروع کردم و قصیده دیگری را خواندم، پس حضرت بگریست و ناله زنان را از پشت پرده شنیدم و چون فارغ شدم فرمـود: ای اباهـارون! هـر کس شـعری در رثای حسین علیه‌السلام بخواند و خود بگرید و ده تن دیگر را بگریاند، بهشت برای او نوشته شود و هر کس در رثاء حسین علیه‌السلام شعری بخواند و خود بگرید و پنج نفر را بگریاند، بهشت برای او ثبت گردد و هر کس نزد او یادی از حسین علیه‌السلام شود و از دیده‌اش به اندازه بال مگسی اشک بیرون آید، پاداش او بر خداوند عزّوجلّ لازم باشد و برای او جز بهشت راضی نشود.

مفهـوم روایـت «**فَأَبْکَـی وَاحِداً**» نگاهـی عمیق به ماهیت مجلس عـزا و روضه‌خوانی ارائه می‌دهد. در واقع، این عبارت به زیبایی ساختار ذاتیِ مجلس عزاداری را ترسیم می‌کند که حداقل از دو رکن اساسی تشکیل شده است:

* **راوی و گوینده** (مبلّغ مصیبت): این رکن، نماینده همان سنت روایتگری حماسه عاشـورا اسـت کـه از زبـان اهل‌بیت علیهم‌السلام و اصحابشـان آغاز شـد. شـخصی کـه با بیان مصائب، حقایق را بازگو می‌کند و نقش احیای یاد شهیدان را بر عهده دارد.
* **شـنونده و گرینده** (مسـتمع متأثر): این رکن، نشان‌دهندهٔ تأثیرپذیری قلب‌ها از حقایـق اسـت. همان‌گونـه کـه در روایـات آمـده، حتـی گریانـدن یـک نفر نیز ارزشـمند اسـت؛ چراکه نشـان‌دهنده زنده‌نگه‌داشتن یاد حسین علیه‌السلام است.

۳. «بِالْإِسْنَادِ يَرْفَعُهُ عَنْ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يَقُولُ مَا قَوْمٌ اجْتَمَعُوا يَذْكُرُونَ فَضْلَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ إِلَّا هَبَطَتْ عَلَيْهِمْ مَلَائِكَةُ السَّمَاءِ حَتَّى تَحُفَّ بِهِمْ فَإِذَا تَفَرَّقُوا عَرَجَتِ الْمَلَائِكَةُ إِلَى السَّمَاءِ فَيَقُولُ لَهُمُ الْمَلَائِكَةُ إِنَّا نَشَمُّ مِنْ رَائِحَتِكُمْ مَا لَا نَشَمُّهُ مِنَ الْمَلَائِكَةِ فَلَمْ نَرَ رَائِحَةً أَطْيَبَ مِنْهَا فَيَقُولُونَ كُنَّا عِنْدَ قَوْمٍ يَذْكُرُونَ مُحَمَّداً وَ أَهْلَ بَيْتِهِ فَعَلِقَ فِينَا مِنْ رِيحِهِمْ فَتَعَطَّرْنَا فَيَقُولُونَ اهْبِطُوا بِنَا إِلَيْهِمْ فَيَقُولُونَ تَفَرَّقُوا وَ مَضَى كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ إِلَى مَنْزِلِهِ فَيَقُولُونَ اهْبِطُوا بِنَا حَتَّى نَتَعَطَّرَ بِذَلِكَ الْمَكَانِ.»[1]

ام‌سلمه گفت: شنیدم پیامبر ﷺ فرمودند: هر زمان گروهی برای ذکر فضائل حضرت علی ؑ جمع می‌شوند، ملائکه آسمان در آن جمع حضور می‌یابند و وقتی آن گروه متفرق می‌شوند به آسمان برمی‌گردند، دیگر ملائک به آنها می‌گویند ما از شما عطری استشمام می‌کنیم که از ملائکه دیگر آن را استشمام نکردیم و تا بحال عطری خوشبوتر از عطر شما ندیده‌ایم. آنها می‌گویند: ما نزد گروهی بودیم که ذکر پیامبر و آل پیامبر ؑ در آن محفل گفته می‌شود و ما معطر به عطر افراد آن مجلس شدیم. آن ملائکه می‌گویند ما را هم نزد آنها ببرید؛ ولی پاسخ می‌شنوند: آن گروه متفرق شدند و هرکدام به خانه‌های خود رفتند. آن ملائک می‌گویند: ما را به آنجا ببرید تا از آن مکان، عطر را دریافت کنیم.

۱. بحارالأنوار، ج ۳۸، ص ۱۹۹.

۴. «وَعَنْهُ عَنْ سَلَمَةَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ سَيْفٍ عَنْ بَكْرِبْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ فُضَيْلٍ بن[زائد] [وَ] فَضَالَةَ عَنْ أَبِي‌عَبْدِ اَللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ ذُكِرْنَا عِنْدَهُ فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ حَرَّمَ اَللَّهُ وَجْهَهُ عَلَى اَلنَّارِ.»[۱]

هرکس در نزد او از ما یاد شود و او بگرید، خداوند چهره‌اش را بر آتش حرام گرداند.

۵. «اَلصَّدُوقُ فِي كِتَابِ اَلْإِخْوَانِ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: اِجْتَمِعُوا وَ تَذَاكَرُوا تَحُفَّ بِكُمُ اَلْمَلَائِكَةُ رَحِمَ اَللَّهُ مَنْ أَحْيَا أَمْرَنَا.»[۲]

گرد هم آیید و از یک‌دیگر یاد کنید تا فرشتگان پیرامون شما را فراگیرند. خدا ببخشد کسی را که امر ما را احیا کند.

۶. «قالَ جَعفَرُبنُ مُحَمَّدٍ الصّادِق ﷺ: تَلاقوا وَ تَحادَثوا وَ تذاكَروا فَإنَّ فِي المُذاكَرَةِ إحياءُ أمرِنا، رَحِمَ اللهُ اَمراً أحيا أمرنا.»[۳]

یک‌دیگر را دیدار کنید. بر یکدیگر احادیث ما را قرائت کنید و درباره مطالب آن مذاکره نمایید؛ زیرا بررسی و گفتگوی علمی امر ما را زنده می کند. درود و رحمت خدا بر کسی که امر ما را احیا کند.

۷. «عَنْ شُعَيْبٍ اَلْعَقَرْقُوفِيِّ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اَللَّهِ ﷺ يَقُولُ لِأَصْحَابِهِ: اِتَّقُوا اَللَّهَ وَكُونُوا إِخْوَةً بَرَرَةً مُتَحَابِّينَ فِي اَللَّهِ مُتَوَاصِلِينَ مُتَرَاحِمِينَ تَزَاوَرُوا وَ تَلَاقَوْا وَ تَذَاكَرُوا أَمْرَنَا وَ أَحْيُوهُ.»[۴]

---

۱. کامل‌الزیارات، ج ۱، ص ۱۰۴.
۲. مستدرک‌الوسائل و مستنبط‌المسائل، ج ۱۲، ص ۳۹۳.
۳. بحارالأنوار، ج ۱۰۵، ص ۱۵.
۴. الکافی، ج ۲، ص ۱۷۵.

شنیدم امام ششم علیه‌السلام با حضور من به اصحابش می‌فرمود: تقوای الهی پیشه کنید و برادرانی نیکوکار نسبت به هم باشید، در راه خدا همدیگر را دوست بدارید، با یکدیگر در ارتباط بوده و مهربان باشید، دید و بازدید کنید و با یکدیگر ملاقات داشته باشید و در مورد امر ما با هم گفت‌وگو کنید و آن را زنده نگه دارید.

۸. «عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ علیه‌السلام: أَنَّهُ أَوْصَى رَجُلاً مِنْ أَصْحَابِهِ أَنْفَذَهُ إِلَى قَوْمٍ مِنْ شِيعَتِهِ فَقَالَ لَهُ أَبْلِغْ مَوَالِيَنَا السَّلَامَ وَأَوْصِهِمْ بِتَقْوَى اللَّهِ وَالْعَمَلِ الصَّالِحِ وَأَنْ يَعُودَ صَحِيحُهُمْ مَرِيضَهُمْ وَلْيَعُدْ غَنِيُّهُمْ عَلَى فَقِيرِهِمْ وَأَنْ يَشْهَدَ حَيُّهُمْ جِنَازَةَ مَيِّتِهِمْ وَأَنْ يَتَلَاقَوْا فِي بُيُوتِهِمْ وَأَنْ يَتَفَاوَضُوا عِلْمَ الدِّينِ فَإِنَّ ذَلِكَ حَيَاةٌ لِأَمْرِنَا رَحِمَ اللَّهُ عَبْداً أَحْيَا أَمْرَنَا وَأَعْلِمْهُمْ يَا خَيْثَمَةُ ـ أَنَّا لَا نُغْنِي عَنْهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئاً إِلَّا بِالْعَمَلِ الصَّالِحِ فَإِنَّ وَلَايَتَنَا لَا تُنَالُ إِلَّا بِالْوَرَعِ وَإِنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَذَاباً يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَنْ وَصَفَ عَدْلاً ثُمَّ خَالَفَهُ إِلَى غَيْرِهِ.»[1]

به دوست‌داران و اهل ولایت ما سلام برسان و به آنان سفارش تقوای الهی و عمل صالح را داشته باش. این‌که افراد سالم به عیادت بیماران بروند و ثروتمند به عیادت فقیر رفته و کمک و یاری کند و زندگان بر جنازه مردگانشان حاضر شوند و در خانه‌های یکدیگر به ملاقات هم بروند و علم دین را با هم در میان گذارند؛ چراکه این‌ها همان زنده نگه داشتن امر ما است. خداوند بنده‌ای که امر ما را احیا کند رحمت کند. و ای خثیمه! آنان را آگاه کن که جز از ایشان عمل صالح نخواستیم؛ زیرا ولایت ما جز

۱. وسائل‌الشیعه، حدیث ۱۵۵۰۱.

به ورع به دست نمی‌آید و بدترین مردم در عذاب قیامت کسی است که عدلی را توصیف کرده؛ ولی خود برخلاف آن عمل کند.

۹. «أَحْمَدُ بْنُ فَهْدٍ فِی عُدَّةِ اَلدَّاعِی عَنِ اَلنَّبِیِّ ﷺ قَالَ: مَا جَلَسَ قَوْمٌ یَذْکُرُونَ اَللَّهَ عَزَّوَجَلَّ إِلاَّ نَادَاهُمْ مُنَادٍ مِنَ اَلسَّمَاءِ قُومُوا فَقَدْ بُدِّلَتْ سَیِّئَاتُکُمْ حَسَنَاتٍ وَ غُفِرَتْ لَکُمْ جَمِیعاً وَ مَا قَعَدَ عِدَّةٌ مِنْ أَهْلِ اَلْأَرْضِ یَذْکُرُونَ اَللَّهَ عَزَّوَجَلَّ إِلاَّ قَعَدَ مَعَهُمْ عِدَّةٌ مِنَ اَلْمَلاَئِکَةِ.»[1]

هیچ گروهی در انجمن خود یاد خدا نمی کنند؛ مگر آن که ندادهنده‌ای از آسمان بر آنان ندا می‌دهد: برخیزید! که خداوند گناهان و زشتی‌هایتان را به نیکی بدل کرد و همه شما را آمرزید و هیچ گروهی از اهل زمین مجلس برای ذکر خدا نمی‌گیرند؛ مگر اینکه عده‌ای از ملائکه نیز با آنان هم‌نشین هستند.

۱۰. «عَنْ أَبِی عَبْدِ اَللَّهِ ؑ: أَنَّهُ قَالَ لِلْفُضَیْلِ تَجْلِسُونَ وَ تَتَحَدَّثُونَ فَقَالَ نَعَمْ فَقَالَ إِنَّ تِلْکَ اَلْمَجَالِسَ أُحِبُّهَا فَأَحْیُوا أَمْرَنَا فَرَحِمَ اَللَّهُ مَنْ أَحْیَا أَمْرَنَا یَا فُضَیْلُ مَنْ ذَکَرَنَا أَوْ ذُکِرْنَا عِنْدَهُ فَخَرَجَ مِنْ عَیْنِهِ مِثْلُ جَنَاحِ اَلذُّبَابِ غَفَرَ اَللَّهُ لَهُ ذُنُوبَهُ وَ لَوْ کَانَتْ أَکْثَرَ مِنْ زَبَدِ اَلْبَحْرِ.»[2]

امام ششم ؑ به فضیل فرمود: با هم مجلس می‌گیرید و حدیث می‌گوئید؟ گفت: آری قربانت شوم فرمود: من این مجالس را دوست دارم. ای فضیل! امر ما را زنده دارید. خدا رحمت کند هر که امر ما را زنده دارد. ای فضیل! هر که ما را به زبان آورد یا ما

---

۱. تفصیل وسائل‌الشیعة إلی تحصیل مسائل‌الشریعة، ج ۷، ص ۱۵۳.
۲. تفصیل وسائل‌الشیعة إلی تحصیل مسائل‌الشریعة، ج ۱۴، ص ۵۰۱.

نزد او نام برده شویم و از چشمش به اندازه بال مگسی اشک آید خداگناهانش را می‌بخشد؛ اگرچه بیش از کف دریا باشد.
از این روایات مطلقِ مجالسی که با یاد اهل‌بیت برگزار می‌شود، برداشت می‌شوند؛ فلذا شاید بتوان با تمسک به آن‌ها، از «بیان ذکر مصائب سیدالشهدا علیه‌السلام» در سایر روایات القاء خصوصیت و «مطلقِ ذکر اهل‌بیت علیهم‌السلام» را استفاده کرد.

سیره اهل بیت علیهم‌السلام در ترویج فرهنگ عزاداری حسینی در منازل شخصی

بر اساس مبانی کلامی شیعه، پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله و ائمه دوازده‌گانه علیهم‌السلام از مقام عصمت مطلق برخوردارند. این آموزه که در منابع معتبر کلامی مانند «تجرید الاعتقاد» خواجه نصیرالدین طوسی و «الاعتقادات» شیخ صدوق به تفصیل مورد بحث قرار گرفته، به عنوان یک اصل مسلم در منظومه فکری شیعه تثبیت شده است. از این منظر، سیره عملی معصومین علیهم‌السلام دارای همان ارزش حجیتی است که برای سخنان ایشان قائل هستیم.
در حوزه روش‌شناسی استنباط احکام، می‌توان با استناد به نظریه «حجیت سیره معصومین علیهم‌السلام» که توسط فقهایی مانند شیخ انصاری در «فرائد الاصول» تبیین شده، به تحلیل این موضوع پرداخت. بر این اساس، هر فعلی که از معصوم علیه‌السلام صادر شده و دارای قرائن دال بر جنبه تشریعی باشد، می‌تواند به عنوان مدرکی برای اثبات جواز یا استحباب عمل مورد استناد قرار گیرد.

مطابق پژوهش‌های انجام شده در منابع حدیثی معتبر مانند «کامل‌الزیارات» ابن‌قولویه و «بحارالانوار» علامه مجلسی، شواهد متعددی از برپایی مجالس عزاداری توسط اهل‌بیت علیهم‌السلام در محیط منازل شخصی ثبت شده است. این گزارش‌های تاریخی که از حیث سندشناسی مورد تأیید محققان قرار گرفته‌اند، بیانگر شکل‌گیری یک سنت مستمر در سیره عملی معصومین علیهم‌السلام است.

از منظر جامعه‌شناسی دینی، این رویکرد اهل‌بیت علیهم‌السلام حاوی پیام‌های مهمی است:

* تأکید بر استمرار فرهنگ عاشورا در زندگی روزمره.
* ترویج امر به معروف و نهی از منکر از طریق ابزارهای فرهنگی.
* حفظ پیوند عاطفی امت با آرمان‌های عاشورا.

بر این اساس، برگزاری مجالس روضه در محیط منزل را می‌توان مصداق بارزی از «تأسّی به سیره معصومین علیهم‌السلام» دانست که هم از جنبه فقهی دارای اعتبار است و هم از منظر جامعه‌شناسی دینی حائز اهمیت می‌باشد. این عمل علاوه بر جنبه‌های عبادی، کارکردهای مهمی در تحکیم بنیان‌های خانواده و انتقال ارزش‌های دینی به نسل‌های بعد دارد. ذیلاً به برخی از مهمترین این سیره اشاره می‌گردد:

۱. «عَنْ سُفْيَانَ بْنِ مُصْعَبٍ الْعَبْدِيِّ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ علیه‌السلام فَقَالَ قُولُوا الْأُمَّ فَرْوَةَ تَجِيءُ فَتَسْمَعُ مَا صُنِعَ بِجَدِّهَا. قَالَ فَجَاءَتْ فَقَعَدَتْ خَلْفَ السِّتْرِ ثُمَّ قَالَ أَنْشِدْنَا قَالَ فَقُلْتُ «فَوْقَ جُودِي بِدَمْعِكِ الْمَسْكُوبِ» قَالَ فَصَاحَتْ وَصِحْنَ النِّسَاءُ فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ علیه‌السلام الْبَابَ الْبَابَ فَاجْتَمَعَ

أَهْلُ اَلْمَدِينَةِ عَلَى اَلْبَابِ قَالَ فَبَعَثَ إِلَيْهِمْ أَبُوعَبْدِ اَللَّهِ ﷺ صَبِيٌّ لَنَا غُشِيَ عَلَيْهِ فَصِحْنَ اَلنِّسَاءُ.»[1]

سفیان بن مصعب عبدی گوید: به محضر امام صادق ﷺ شرفیاب شدم حضرت فرمود: به ام فروة بگوئید بیاید و بشنود که با جدش چه کردند! سفیان گوید: ام فروة آمد و در پس پرده نشست. سپس امام صادق ﷺ به من فرمود: برای ما مرثیه بخوان، گوید: گفتم: «ای ام فروة! نثار کن اشک ریزانت را». ام فروة که این بیت را شنید شیون کرد و زنان دیگر هم که در خانه بودند صدای شیون‌شان بلند شد، امام صادق ﷺ فرمود: در خانه را! در خانه را! (شاید مقصود این باشد که در را ببندید که دشمنان نفهمند در اینجا مجلس سوگواری حسین ﷺ برپا شده) پس مردم مدینه بر در خانه جمع شدند (که ببینند چه خبر است) امام صادق ﷺ شخصی را نزد آنان فرستاد و او به مردم گفت: بچه‌ای از ما غش کرده بود و زن‌ها بدان خاطر شیون کردند.

۲. «نَصْرُبْنُ اَلصَّبَّاحِ عَنِ اِبْنِ عِيسَى عَنْ يَحْيَى بْنِ عِمْرَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ زَيْدٍ اَلشَّحَّامِ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ أَبِي عَبْدِ اَللَّهِ وَنَحْنُ جَمَاعَةٌ مِنَ اَلْكُوفِيِّينَ فَدَخَلَ جَعْفَرُبْنُ عَفَّانَ عَلَى أَبِي عَبْدِ اَللَّهِ ﷺ فَقَرَّبَهُ وَأَدْنَاهُ ثُمَّ قَالَ يَا جَعْفَرُقَالَ لَبَّيْكَ جَعَلَنِيَ اَللَّهُ فِدَاكَ قَالَ بَلَغَنِي أَنَّكَ تَقُولُ اَلشِّعْرَ فِي اَلْحُسَيْنِ وَتُجِيدُ فَقَالَ لَهُ نَعَمْ جَعَلَنِيَ اَللَّهُ فِدَاكَ قَالَ قُلْ فَأَنْشَدَهُ صَلَّى اَللَّهُ عَلَيْهِ فَبَكَى وَ مَنْ حَوْلَهُ حَتَّى صَارَتِ اَلدُّمُوعُ عَلَى وَجْهِهِ وَلِحْيَتِهِ ثُمَّ قَالَ يَا جَعْفَرُوَاَللَّهِ لَقَدْ شَهِدَتْ مَلَائِكَةُ

۱. الکافی، ج ۸، ص ۲۱۵.

اَللّٰهِ اَلْمُقَرَّبُونَ هَاهُنَا يَسْمَعُونَ قَوْلَکَ فِي اَلْحُسَيْنِ عليه‌السلام وَلَقَدْ بَكَوْا كَمَا بَكَيْنَا وَأَكْثَرُوا لَقَدْ أَوْجَبَ اَللّٰهُ تَعَالَى لَکَ يَا جَعْفَرُ فِي سَاعَتِهِ اَلْجَنَّةَ بِأَسْرِهَا وَغَفَرَ اَللّٰهُ لَکَ فَقَالَ يَا جَعْفَرُ أَلَا أَزِيدُکَ قَالَ نَعَمْ يَا سَيِّدِي قَالَ مَا مِنْ أَحَدٍ قَالَ فِي اَلْحُسَيْنِ شِعْراً فَبَكَى وَأَبْكَى بِهِ إِلَّا أَوْجَبَ اَللّٰهُ لَهُ اَلْجَنَّةَ وَغَفَرَ لَهُ.»[1]

از زید شحام نقل شده است: ما و گروهی از کوفی‌ها در حضور امام جعفر صادق عليه‌السلام نشسته بودیم که جعفر بن عفان به حضور امام صادق عليه‌السلام مشرف شد. حضرت، وی را نزدیک خود جای داد و به او فرمود: ای جعفر! گفت: لبیک! خدا مرا فدای شما کند. فرمود: به من این طور رسیده که تو خیلی خوب درباره امام حسین عليه‌السلام شعر می‌گویی؟ گفت: آری فدای شما شوم. فرمود: پس شعر بگو! وقتی وی شعر گفت: امام صادق عليه‌السلام به قدری گریه کرد که اشک‌های آن حضرت به گونه‌های صورت و ریش مبارکش فروریخت و افرادی هم که حضور داشتند گریان شدند. سپس حضرت صادق عليه‌السلام فرمود: ای جعفر! به خدا قسم ملائکه مقرب خدا شعر تو را که در اینجا برای امام حسین عليه‌السلام گفتی شنیدند و بیشتر از ما گریه کردند. ای جعفر! خدا اکنون بهشت را بر تو واجب کرد و تو را آمرزید. آن‌گاه فرمود: ای جعفر! آیا زیادتر از این برای تو بگویم؟ گفت: آری ای مولای من. فرمود: احدی نیست که درباره مصیبت امام حسین عليه‌السلام شعر بگوید و گریه کند و دیگران را گریان کند مگر اینکه خدا بهشت را بر او واجب می‌کند و او را می‌آمرزد.

---

۱. بحارالأنوار، ج ۴۴، ص ۲۸۲. / گفتنی است، اثبات نشده است که این اتفاق در منزل امام صادق عليه‌السلام رخ داده باشد. ممکن است این اتفاق در مسجد یا مکان دیگری رخ داده باشد.

۳. «عَنْهُ عَنِ الْحَجَّالِ عَنْ ثَعْلَبَةَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عُقْبَةَ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي‌عَبْدِ اللَّهِ ﷺ قَالَ كَانَ أَبِي إِذَا حَزَنَهُ أَمْرٌ جَمَعَ النِّسَاءَ وَ الصِّبْيَانَ ثُمَّ دَعَا وَ أَمَّنُوا.»[۱]

امام صادق ﷺ فرمود: هرگاه امری پدرم را اندوهگین می ساخت، زنان و کودکان را جمع می کرد و دعا می‌کرد و آن‌ها آمین می‌گفتند.

هرچند این روایت و روایت‌های دیگری از این قبیل، ارتباط مستقیمی با «روضه خانگی» به‌معنای مجالس اهل‌بیت ﷺ ندارد؛ اما این محافل را می‌توان مصداقی از آن برشمرد. مانند:

۴. «أَدِّبوا أولادكُم على ثَلاثِ خِصالٍ: حُبِّ نَبِيِّكُم وحُبِّ أهلِ بَيتِهِ وقِراءةِ القرآنِ.»[۲]

فرزندان خود را با سه خصلت بار آورید: دوست داشتن پیامبرتان، دوست داشتن اهل‌بیت او و قرآن خواندن.

۵. «وَ قَالَ ﷺ: جُلُوسُ سَاعَةٍ عِنْدَ الْعُلَمَاءِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى مِنْ عِبَادَةِ سَنَةٍ لَا يُعْصَى اللَّهُ فِيهَا طَرْفَةَ عَيْنٍ وَ النَّظَرُ إِلَى الْعَالِمِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى مِنِ اعْتِكَافِ سَنَةٍ فِي الْبَيْتِ الْحَرَامِ وَ زِيَارَةُ الْعُلَمَاءِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى مِنْ سَبْعِينَ حَجَّةً وَ عُمْرَةً وَ أَفْضَلُ مِنْ سَبْعِينَ طَوَافاً حَوْلَ الْبَيْتِ وَ رَفَعَ اللَّهُ لَهُ سَبْعِينَ دَرَجَةً وَ يَكْتُبُ لَهُ بِكُلِّ حَرْفٍ حَجَّةً مَقْبُولَةً وَ أَنْزَلَ عَلَيْهِمُ الرَّحْمَةَ وَ شَهِدَتِ الْمَلَائِكَةُ لَهُ بِأَنَّهُ قَدْ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ.»[۳]

---

۱. اصول کافی، ج ۴، ص ۲۴۲.

۲. کنزالعمّال، ۴۵۴۰۹. / این حدیث، علی‌رغم ضعف در سند، مؤیدات قرآنی و روایی دارد.

۳. إرشادالقلوب، ج ۱، ص ۱۶۶.

نشستن یک ساعت در پیش عالم نزد خداوند محبوب‌تر است از عبادت یک سال که هیچ معصیت خدا را نکرده باشد و نگاه کردن به عالم نزد خدا محبوب‌تر است از اعتکاف یک سال در مسجد الحرام و زیارت دانشمند نزد خدا محبوب‌تر است از هفتاد حج و عمره و بهتر است از هفتاد مرتبه طواف خانه خدا و خدا برایش هفتاد درجه بلند گرداند و خدا به هر حرفی که از دانشمند می‌آموزد ثواب هفتاد حج قبول شده در نامه عملش می‌نویسد و بر او رحمتش را فرو می‌فرستد و فرشتگان گواهی دهند که بهشت بر او واجب است.

سفارش اهل بیت علیهم‌السلام نسبت به برگزاری روضه در منازل

بر پایه شواهد روایی موجود در منابع معتبر حدیثی شیعه، می‌توان دریافت که ائمه اطهار علیهم‌السلام در مواضع متعددی، پیروان خویش را به تشکیل اجتماعات عزاداری برای امام حسین علیه‌السلام ترغیب نموده‌اند. این دستورات، که گاه در قالب توصیه‌های عمومی و گاه به صورت فرمانی صریح صادر شده‌اند، محدود به مکان خاصی نبوده؛ بلکه شامل برپایی مجالس عزا در منازل شخصی، حسینیه‌ها و دیگر اماکن مناسب می‌گردیده است. از جمله آن روایت‌ها می‌توان به این مورد اشاره کرد:

«عَنْ مَالِک الْجُهَنِی عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ الْبَاقِرِ علیه‌السلام قَالَ: مَنْ زَارَ الْحُسَینَ علیه‌السلام یوْمَ عَاشُورَاءَ مِنَ الْمُحَرَّمِ حَتَّی یظَلَّ عِنْدَهُ بَاکیاً لَقِی اللَّهَ تَعَالَی یوْمَ الْقِیامَةِ بِثَوَابِ أَلْفَی أَلْفِ حِجَّةٍ وَأَلْفَی أَلْفِ عُمْرَةٍ وَأَلْفَی أَلْفِ غَزْوَةٍ وَ ثَوَابُ کلِّ حِجَّةٍ وَ عُمْرَةٍ وَ غَزْوَةٍ کثَوَابِ مَنْ حَجَّ وَ اعْتَمَرَ وَ غَزَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلی‌الله‌علیه‌وآله وَ

مَعَ الْأَئِمَّةِ الرَّاشِدِينَ عليهم‌السلام قَالَ قُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاکَ فَمَا لِمَنْ کَانَ فِی بُعْدِ الْبِلَادِ وَأَقَاصِیهَا وَ لَمْ یمْکنْهُ الْمَسِیرُإِلَیهِ فِی ذَلِک الْیوْمِ. قَالَ إِذَاکَانَ ذَلِک الْیوْمُ بَرَزَإِلَی الصَّحْرَاءِ أَوْصَعِدَ سَطْحاً مُرْتَفِعاً فِی دَارِهِ وَأَوْمَأَ إِلَیهِ بِالسَّلَامِ وَاجْتَهَدَ عَلَی قَاتِلِهِ بِالدُّعَاءِ وَصَلَّی بَعْدَهُ رَکعَتَینِ یفْعَلُ ذَلِک فِی صَدْرِالنَّهَارِقَبْلَ الزَّوَالِ ثُمَّ لْینْدُبِ الْحُسَینَ عليه‌السلام وَیبْکیهِ وَیأْمُرُمَنْ فِی دَارِهِ بِالْبُکاءِ عَلَیهِ وَیقِیمُ فِی دَارِهِ مُصِیبَتَهُ بِإِظْهَارِالْجَزَعِ عَلَیهِ وَیتَلَاقَوْنَ بِالْبُکاءِ بَعْضُهُمْ بَعْضاً فِی الْبُیوتِ وَلْیعَزِّبَعْضُهُمْ بَعْضاً بِمُصَابِ الْحُسَینِ عليه‌السلام فَأَنَا ضَامِنٌ لَهُمْ إِذَا فَعَلُوا ذَلِک عَلَی اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ جَمِیعَ هَذَا الثَّوَابِ فَقُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاک وَأَنْتَ الضَّامِنُ لَهُمْ إِذَا فَعَلُوا ذَلِک وَالزَّعِیمُ بِهِ قَالَ أَنَا الضَّامِنُ لَهُمْ ذَلِک وَالزَّعِیمُ لِمَنْ فَعَلَ ذَلِک.»[1]

مالک جهنی، از حضرت ابی‌جعفر امام باقر عليه‌السلام، حضرت فرمودند: کسی در روز عاشوراء یعنی روز دهم محرّم الحرام حضرت امام حسین عليه‌السلام را زیارت کند و روز را تا شب با حالتی گریان نزد آن حضرت بماند روز قیامت خدا را ملاقات کند در حالی که خداوند متعال ثواب دو میلیون حج و دو میلیون عمره و دو میلیون مرتبه جهاد را به وی بدهد. شایان توجّه است که ثواب هر حج و عمره و جهادی همچون ثواب کسی است که حج و عمره و جهاد را در معیّت رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله و ائمه راشدین علیهم‌السلام بجا آورده باشد. علقمه می‌گوید: محضر مبارک امام پنجم عليه‌السلام عرضه داشتم: فدایت شوم، اجر و ثواب کسی که در شهرهای دوردست و بلاد غریب و بعید بوده به طوری که

۱. کامل‌الزیارات، ص ۱۷۵.

برایش امکان ندارد در چنین روزی (روز عاشوراء) به زیارت حضرت بشتابد؟ امام علیه‌السلام فرمودند: وی در چنین روزی به صحراء رفته یا به پشت بام بلندی در خانه‌اش برآید و با سلام به حضرت اشاره کرده سپس در نفرین بر قاتلان آن حضرت سعی و کوشش نموده و پس از آن دو رکعت نماز بخواند. البتّه توجه داشته باشد که این زیارت را در روز قبل از ظهر انجام دهد، سپس برای امام حسین علیه‌السلام ندبه و گریه نموده و به کسانی که در خانه می‌باشند نیز امر نماید که برای آن حضرت بگریند و با اظهار جزع و فزع بر آن جناب در خانه‌اش اقامه مصیبت نماید و مواظب باشند هر گاه اهل خانه یک دیگر را ملاقات کردند با گریه باشند و لازم است برخی از آنها بعضی دیگر را نسبت به مصیبت حضرت اباعبدالله الحسین علیه‌السلام تسلیت دهند و در صورتی که به این دستورهایی که داده شد عمل کنند، من ضامن می‌شوم که حق‌تعالی تمام ثواب‌هایی که ذکر شد را به ایشان اعطاء فرماید. محضر مبارکش عرض کردم: فدایت شوم شما برای ایشان ضامن این ثوابها می‌شوید؟ حضرت فرمودند: در صورتی که به دستورهای داده شده عمل کنند البته من ضامن آن می‌باشم.

بررسی سه دستور کلیدی از امام باقر علیه‌السلام ـ «**وَ یأْمُرُ مَنْ فِی دَارِهِ بِالْبُکاءِ عَلَیهِ**»، «**یقِیمُ فِی دَارِهِ مُصِیبَتَهُ بِإِظْهَارِ الْجَزَعِ عَلَیهِ**» و «**یتَلَاقَوْنَ بِالْبُکاءِ بَعْضُهُمْ بَعْضاً فِی الْبُیوتِ**» ـ نشان‌گر تأکید خاص آن حضرت بر نهادینه‌سازی فرهنگ عزاداری حسینی در محیط خانواده است. این روایات که در منابع معتبر حدیثی مانند «کامل الزیارات» ابن‌قولویه ثبت شده‌اند، از چند جهت حائز اهمیت هستند:

* **جنبه فقهی ـ تشریعی:** این روایات حاوی فعل معصوم علیه‌السلام در مقام تشریع و بیان احکام است که طبق اصول فقه امامیه، حجیت شرعی دارد.
* **رویکرد تربیتی:** تأکید بر محیط خانه، نشان‌دهنده اهتمام ائمه علیهم‌السلام به نهاد خانواده به عنوان اولین کانون تربیت نسل حسینی است.
* **بُعد اجتماعی:** عبارت «**يَتَلَاقَوْنَ بِالْبُكَاءِ**» بیان‌گر تشویق به شبکه‌سازی اجتماعی حول محور عزاداری است.

در این زمینه، اثر پژوهشی «اهل‌بیتی‌ها» (تحقق خانواده ولایی با مجالس حسینی) تألیف استاد محمدرضا عابدینی، با رویکردی نوین و مطابق با نیازهای جامعه معاصر، به تبیین نظام‌مند این سیره پرداخته است. این اثر از چند منظر قابل توجه است:

ـ ارائه الگوی عملی برای ترویج فرهنگ اهل‌بیتی در خانواده‌ها
ـ تحلیل جامعه‌شناختی تأثیر مجالس خانگی در تربیت نسل جدید
ـ تطبیق سیره معصومین علیهم‌السلام با شرایط فرهنگی امروز

این عبارت نشان می‌دهد که برپایی مجالس عزاداری در منزل، نه تنها یک سنت تاریخی؛ بلکه راهبردی کارآمد برای تحقق «خانواده ولایی» در عصر حاضر است.

عدم انحصار زیارت اهل‌بیت علیهم‌السلام به زمان و مکان خاص

بررسی روایات وارده در منابع معتبر حدیثی شیعه نشان می‌دهد که زیارت اهل‌بیت علیهم‌السلام به زمان یا مکان خاصی محدود نیست و هر فردی در هر شرایطی

می‌تواند زائر آن بزرگواران باشد. این نگرش گسترده نسبت به زیارت، مبتنی بر تفسیر موسع از مفهوم «حضور الزائر عند المزور» است که بر ارتباط معنوی تأکید دارد؛ نه صرف حضور فیزیکی. در این میان، روضه‌های خانگی به عنوان مصداقی بارز از زیارت غیرحضوری محسوب می‌شوند که همان اهداف زیارت شامل توسل، ذکر و ارتباط معنوی را محقق می‌سازند.

با استناد به این مبانی روایی و فقهی، وقتی خود زیارت اصلی به مکان خاصی محدود نشده است، به طریق اولی ذکر و یاد اهل‌بیت علیهم‌السلام که مرتبه‌ای نازل‌تر از زیارت محسوب می‌شود، نمی‌تواند محدودیت مکانی داشته باشد. این استدلال، نه‌تنها مشروعیت مجالس روضه در منازل را به خوبی تبیین می‌کند؛ بلکه نشان می‌دهد این‌گونه محافل می‌توانند تجلی‌گاه کاملی از مفهوم زیارت باشند. چنین دیدگاهی با رویکردهای نوین فقهی که به دنبال انطباق احکام با شرایط متغیر زمانی و مکانی هستند نیز کاملاً همخوانی دارد و بر اهمیت ترویج فرهنگ عزاداری در محیط خانواده تأکید می‌ورزد.

۱. «قَالَ صَالِحُ بْنُ عُقْبَةَ اَلْجُهَنِيُّ وَ سَيْفُ بْنُ عَمِيرَةَ قَالَ عَلْقَمَةُ بْنُ مُحَمَّدٍ اَلْحَضْرَمِيُّ فَقُلْتُ لِأَبِي جَعْفَرٍ علیه‌السلام عَلِّمْنِي دُعَاءً أَدْعُو بِهِ فِي ذَلِكَ اَلْيَوْمِ إِذَا أَنَا زُرْتُهُ مِنْ قَرِيبٍ وَدُعَاءً أَدْعُو بِهِ إِذَا لَمْ أَزُرْهُ مِنْ قَرِيبٍ وَأَوْمَأْتُ إِلَيْهِ مِنْ بُعْدِ اَلْبِلَادِ وَمِنْ سَطْحِ دَارِي بِالسَّلَامِ قَالَ فَقَالَ يَا عَلْقَمَةُ إِذَا أَنْتَ صَلَّيْتَ رَكْعَتَيْنِ بَعْدَ أَنْ تُومِئَ إِلَيْهِ بِالسَّلَامِ وَقُلْتَ عِنْدَ اَلْإِيمَاءِ إِلَيْهِ وَمِنْ بَعْدِ اَلرَّكْعَتَيْنِ هَذَا اَلْقَوْلَ فَإِنَّكَ إِذَا قُلْتَ ذَلِكَ فَقَدْ دَعَوْتَ بِمَا يَدْعُو بِهِ مَنْ زَارَهُ مِنَ اَلْمَلَائِكَةِ وَكَتَبَ اَللَّهُ

لَکَ بِهَا أَلْفَ أَلْفِ حَسَنَةٍ وَ مَحَا عَنْکَ أَلْفَ أَلْفِ سَيِّئَةٍ وَرَفَعَ لَکَ مِائَةَ أَلْفِ [أَلْفِ] دَرَجَةٍ وَ كُنْتَ مِمَّنِ اسْتُشْهِدَ مَعَ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ حَتَّى تُشَارِكَهُمْ فِي دَرَجَاتِهِمْ وَلاَ تُعْرَفُ إِلاَّ فِي الشُّهَدَاءِ الَّذِينَ اسْتُشْهِدُوا مَعَهُ وَكَتَبَ لَکَ ثَوَابَ كُلِّ نَبِيٍّ وَرَسُولٍ وَزِيَارَةَ مَنْ زَارَ الْحُسَيْنَ بْنَ عَلِيٍّ عليهما السلام مُنْذُ يَوْمَ قُتِلَ... قَالَ عَلْقَمَةُ قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ الْبَاقِرُ عليه السلام يَا عَلْقَمَةُ إِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَزُورَهُ فِي كُلِّ يَوْمٍ بِهَذِهِ الزِّيَارَةِ مِنْ دَهْرِکَ فَافْعَلْ فَلَکَ ثَوَابُ جَمِيعِ ذَلِکَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.»[1]

علقمه می‌گوید: محضر مبارک ابی جعفر علیه السلام عرض کردم: دعائی به من تعلیم فرمائید که در آن روز وقتی از نزدیک به زیارت آن حضرت رفتم آن را خوانده و دعائی یادم دهید که هر گاه از نزدیک به زیارت آن جناب نرفته بلکه از شهرهای دور و پشت بام به آن حضرت اشارة سلام دادم آن را بخوانم. حضرت فرمودند: ای علقمه: بعد از آنکه با اشاره به آن حضرت سلام دادی و پس از آن، دو رکعت نماز خواندی و هنگام اشاره و پس از خواندن دو رکعت اگر این دعاء و زیارت را که شرحش را برایت می‌گویم خواندی پس به آنچه فرشتگان زائر آن حضرت دعاء کرده‌اند تو نیز دعاء نموده‌ای و خداوند متعال برای تو هزار هزار حسنه نوشته و هزار هزار گناه محو می‌فرماید و صد هزار درجه مقام و مرتبه تو را بالا برده و تو را از کسانی قرار می‌دهد که با حضرت حسین بن علی علیهما السلام شهید شده‌اند و بدین ترتیب در درجه ایشان قرارت می‌دهد و شناخته نمی‌شوی مگر در زمره شهدائی که با آن حضرت شهید شده‌اند

۱. کامل‌الزیارات، ص ۱۷۵.

و ثواب تمام انبیاء و رسولان و کسانی که زیارت امام حسین علیه‌السلام را از زمان شهادتش تا به الآن نموده‌اند را برایت می‌نویسد. علقمه می‌گوید: حضرت ابو جعفر امام باقر علیه‌السلام فرمودند: ای علقمه اگر بتوانی هر روز با این زیارت امام حسین علیه‌السلام را زیارت کنی البتّه این کار را انجام بده که ان شاء الله تمام ثواب‌هائی که ذکر شده برایت منظور گردد.

۲. «عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَصَمِّ عَنْ مِسْمَعِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِکِ کرْدِینٍ الْبَصْرِی قَالَ قَالَ لِی أَبُو عَبْدِ اللَّهِ علیه‌السلام یا مِسْمَعُ أَنْتَ مِنْ أَهْلِ الْعِرَاقِ أَ مَا تَأْتِی قَبْرَ الْحُسَینِ علیه‌السلام قُلْتُ لَا أَنَا رَجُلٌ مَشْهُورٌ عِنْدَ أَهْلِ الْبَصْرَهِ وَ عِنْدَنَا مَنْ یتَّبِعُ هَوَی هَذَا الْخَلِیفَهِ وَ عَدُوُّنَا کثِیرٌ مِنْ أَهْلِ القَبَائِلِ مِنَ النُّصَّابِ وَ غَیرِهِمْ وَ لَسْتُ آمَنُهُمْ أَنْ یرْفَعُوا حَالِی عِنْدَ وُلْدِ سُلَیمَانَ فَیمَثِّلُونَ بِی قَالَ لِی أَفَمَا تَذْکرُ مَا صُنِعَ بِهِ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ فَتَجْزَعُ قُلْتُ إِی وَ اللَّهِ وَ أَسْتَعْبِرُ لِذَلِک حَتَّی یرَی أَهْلِی أَثَرَ ذَلِک عَلَی فَأَمْتَنِعُ مِنَ الطَّعَامِ حَتَّی یسْتَبِینَ ذَلِک فِی وَجْهِی قَالَ رَحِمَ اللَّهُ دَمْعَتَک ـ أَمَا إِنَّک مِنَ الَّذِینَ یعَدُّونَ مِنْ أَهْلِ الْجَزَعِ لَنَا وَ الَّذِینَ یفْرَحُونَ لِفَرَحِنَا وَ یحْزَنُونَ لِحُزْنِنَا.»[1]

عبدالله بن عبدالرحمن اصم، از مسمع بن عبدالملک کردین بصری نقل کرده که وی گفت: حضرت به من فرمودند: ای مسمع تو از اهل عراق هستی، آیا به زیارت قبر حسین علیه‌السلام می‌روی؟ عرض کردم: خیر، من نزد اهل بصره مردی مشهور هستم و نزد ما کسانی هستند که خواسته این خلیفه را طالب بوده و دشمنان ما از گروه ناصبی‌ها و غیر ایشان بسیار بوده و من در امان نیستم از اینکه حال من را نزد پسر سلیمان

۱. کامل‌الزیارات ص ۴۷.

گزارش کنند. در نتیجه او با من کاری کند که عبرت دیگران گردد؛ لذا احتیاط کرده و به زیارت آن حضرت نمی‌روم. حضرت به من فرمودند: آیا یاد می‌کنی مصائبی را که برای آن جناب فراهم کرده و آزار و اذیت‌هائی که به حضرتش روا داشتند؟ عرض کردم: بلی. حضرت فرمودند: آیا به جزع و فزع می‌آئی؟ عرض کردم: بلی به خدا قسم و بخاطر یاد کردن مصائب آن بزرگوار چنان غمگین و حزین می‌شوم که اهل و عیالم اثر آن را در من مشاهده می‌کنند و چنان حالم دگرگون می‌شود که از خوردن طعام و غذا امتناع نموده و به وضوح علائم حزن و اندوه در صورتم نمایان می‌گردد. حضرت فرمودند: خدا رحمت کند اشک‌های تو را (یعنی خدا بواسطه این اشک‌ها تو را رحمت نماید). بدان قطعاً تو از کسانی محسوب می‌شوی که به خاطر ما جزع نموده و به واسطه سرور و فرح ما مسرور گشته و بخاطر حزن ما محزون گردیده است.

۳. «**حَدَّثَنِی أَبِی رِه عَنْ سَعْدٍ وَ مُحَمَّدِ بْنِ یحْیی عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی عُمَیرٍ عَمَّنْ رَوَاهُ قَالَ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ علیه‌السلام إِذَا بَعُدَتْ بِأَحَدِکمُ الشُّقَّةُ وَ نَأَتْ بِهِ الدَّارُ فَلْیعْلُ أَعْلَی مَنْزِلٍ لَهُ فَیصَلِّی رَکعَتَینِ وَ لْیومِ بِالسَّلَامِ إِلَی قُبُورِنَا فَإِنَّ ذَلِک یصِیرُ إِلَینَا.**»[1]

حضرت امام صادق علیه‌السلام فرمودند: هر گاه منزل و وطن یکی از شما به ما دور بود بالاترین مکان منزل را انتخاب کند و در آنجا دو رکعت نماز خوانده و با اشاره به قبور ما سلام دهد، سلام وی حتماً به ما خواهد رسید.

۱. کامل الزیارات ص ۱۱۱.

مبانی روایی تأکید بر قرائت قرآن در محیط منزل

سیره اهل‌بیت علیهم‌السلام در تشویق به قرائت قرآن در منازل، حاکی از رویکرد جامع‌نگر آن بزرگواران به ترویج معارف دینی در تمام عرصه‌های زندگی است. روایات متعددی از معصومین علیهم‌السلام نقل شده که بر خواندن قرآن در خانه‌ها تأکید می‌ورزند، از جمله روایتی که به تعلیل این امر پرداخته و بیان می‌دارد که این کار موجب نزول برکات الهی در محیط خانه می‌شود. این نگرش مبتنی بر فلسفه‌ای عمیق است که بر فراگیری فضایل قرآنی در تمام مکان‌های زندگی تأکید دارد.

با تحلیل محتوایی این روایات، می‌توان به الگویی مشابه در مورد مجالس عزاداری دست یافت. همان‌گونه که اهل‌بیت علیهم‌السلام خواستار گسترش قرائت قرآن در خانه‌ها بودند، برپایی مجالس روضه در منازل نیز می‌تواند همان اهداف تربیتی و معنوی را محقق سازد. این تشابه مفهومی نشان‌دهنده آن است که همان‌دلیلی که برای قرائت قرآن در خانه‌ها وجود دارد، به طریق اولی برای برگزاری مجالس ذکر مصائب اهل‌بیت علیهم‌السلام نیز جاری است.

بر این اساس، می‌توان استنباط کرد که برپایی روضه‌های خانگی نه تنها عملی مستحب؛ بلکه بخشی از برنامه جامع اهل‌بیت علیهم‌السلام برای نهادینه‌سازی فرهنگ عاشورا در متن زندگی خانوادگی است. این رویکرد باعث می‌شود برکات و فیوضات معنوی روضه‌خوانی، همان‌گونه که در اماکن مذهبی جاری است، در محیط خانه‌ها نیز ساری و جاری شود و آثار تربیتی آن در نهاد خانواده تقویت گردد.

۱. «عَنْ لَيْثِ بْنِ سُلَيْمٍ رَفَعَهُ قَالَ قَالَ اَلنَّبِيُّ ﷺ: نَوِّرُوا بُيُوتَكُمْ بِتِلاَوَةِ اَلْقُرْآنِ وَلاَ تَتَّخِذُوهَا قُبُوراً كَمَا فَعَلَتِ اَلْيَهُودُ وَاَلنَّصَارَى صَلَّوْا فِي اَلْبِيَعِ وَاَلْكَنَائِسِ وَعَطَّلُوا بُيُوتَهُمْ فَإِنَّ اَلْبَيْتَ إِذَا كَثُرَ فِيهِ تِلاَوَةُ اَلْقُرْآنِ كَثُرَ خَيْرُهُ وَأَمْتَعَ أَهْلَهُ وَأَضَاءَ لِأَهْلِ اَلسَّمَاءِ كَمَا تُضِيءُ نُجُومُ اَلسَّمَاءِ لِأَهْلِ اَلدُّنْيَا.»[1]

لیث بن سلیم گوید: پیامبر اکرم ﷺ فرمود: «خانه‌های خود را با تلاوت قرآن، نورانی کنید و آنها را چون قبرستان قرار ندهید؛ همان طور که یهود و نصاری چنان کردند که در معابد و کنیسه‌ها نماز می‌گزاردند و خانه‌های خویش را تعطیل نمودند؛ چون هر گاه در خانه‌ای قرآن زیاد تلاوت شود، خیرش زیاد می‌گردد و آن خانواده بهره‌مند می‌گردند و برای اهل آسمان نور می‌دهد همچنان که ستارگان آسمان برای اهل زمین، نور افشانی می‌کنند.»

تحلیل روایت نبوی «لاَ تَتَّخِذُوهَا قُبُوراً كَمَا فَعَلَتِ اَلْيَهُودُ وَاَلنَّصَارَى صَلَّوْا فِي اَلْبِيَعِ وَ اَلْكَنَائِسِ وَعَطَّلُوا بُيُوتَهُمْ» نشان می‌دهد پیامبر اکرم ﷺ با اشاره به عملکرد یهود و نصاری که عبادت را منحصر به معابد و کلیساها کرده بودند، هشدار جدی درباره تبدیل خانه‌های مسلمانان به مکان‌های بی‌روح مانند قبرستان‌ها داده‌اند. از منظر این حدیث شریف، خانه‌ای که در آن ذکر اهل‌بیت علیهم‌السلام و روضه‌خوانی برگزار نشود ـ حتی اگر اهل خانه در مجالس عمومی و هیأت‌ها شرکت کنند ـ مصداق همان «قبر»

۱. بحارالأنوار، ج ۸۹، ص ۲۰۰.

مورد اشاره پیامبر ﷺ خواهد بود. این نگرش حاکی از آن است که شرکت در محافل عمومی هرگز جایگزین برپایی مجالس خانگی نمی‌شود.

بر اساس این تحلیل، روضه‌های خانگی، ضامن حیات معنوی خانواده و عامل پیشگیری از انحطاط دینی جامعه اسلامی محسوب می‌شوند. این مجالس از یکسو استمرار سنت نبوی در زنده‌نگه‌داشتن یاد اهل‌بیت علیهم‌السلام است و از سوی دیگر مانع از تبدیل خانه‌ها به مکان‌های بی‌هویت دینی می‌گردد. بنابراین می‌توان ادعا کرد از دیدگاه پیامبر اکرم ﷺ، خانه‌ای که در آن روضه برگزار نشود، حتی با وجود حضور اهل خانه در محافل عمومی، همچون قبری خاموش و بی‌روح خواهد بود که از برکات ذکر اهل‌بیت علیهم‌السلام محروم مانده است. این نگاه عمیقاً بر لزوم توجه به بُعد خانگی و خانوادگی فرهنگ عاشورایی تأکید دارد.

۲. «عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه‌السلام قَالَ: إِنَّ الْبَیْتَ إِذَا کَانَ فِیهِ الْمَرْءُ الْمُسْلِمُ یَتْلُو الْقُرْآنَ، یَتَرَاءَاهُ أَهْلُ السَّمَاءِ کَمَا یَتَرَاءَی أَهْلُ الدُّنْیَا الْکَوْکَبَ الدُّرِّیَّ فِی السَّمَاءِ.»[1]

از امام صادق علیه‌السلام روایت است که فرمودند: چون در خانه‌ای مرد مسلمانی باشد که قرآن بخواند، اهل آسمان آن خانه را به یکدیگر نشان دهند؛ چنانچه اهل زمین ستارگان درخشان را به هم نشان دهند.

۱. الکافی، ج ۲، ص۶۱۰.

۳. «قَالَ أَمِيرُالمُؤْمِنِينَ عليه‌السلام: البَيْتُ الَّذِی یُقْرَأُ فِیهِ القُرْآنُ وَیُذْکَرُاللَّهُ عَزَّوَجَلَّ فِیهِ، تَکْثُرُبَرَکَتُهُ، وَتَحْضُرُهُ المَلَائِکَةُ وَتَهْجُرُهُ الشَّیْطَانُ وَیُضِیءُ لِأَهْلِ السَّمَاءِ کَمَا تُضِیءُ الکَوَاکِبُ لِأَهْلِ الأَرْضِ وَإِنَّ البَیْتَ الَّذِی لَا یُقْرَأُ فِیهِ القُرْآنُ وَلَا یُذْکَرُاللَّهُ عَزَّوَجَلَّ فِیهِ، تَقِلُّ بَرَکَتُهُ وَتَهْجُرُهُ المَلَائِکَةُ وَتَحْضُرُهُ الشَّیَاطِینُ»[1]

امیرالمؤمنین علیه‌السلام فرمود: خانه‌ای که در آن قرآن خوانده شود و ذکر خدای عز و جل (و یاد او) در آن بشود، برکتش بسیار گردد و فرشتگان در آن بیایند و شیاطین از آن دور شوند و برای اهل آسمان می‌درخشد؛ چنانچه ستارگان برای اهل زمین می‌درخشند و خانه‌ای که در آن قرآن خوانده نشود و ذکر خدای عز و جل در آن نشود برکتش کم شود و فرشتگان از آن دور شوند و شیاطین در آن حاضر گردند.

۴. «وَفِی عُدَّةِ الدَّاعِی عَنِ الرِّضَا علیه‌السلام یَرْفَعُهُ إِلَی النَّبِیِّ صلی‌الله‌علیه‌وآله قَالَ: اجْعَلُوا لِبُیُوتِکُمْ نَصِیبًا مِنَ القُرْآنِ، فَإِنَّ البَیْتَ إِذَا قُرِئَ فِیهِ القُرْآنُ، یَسَّرَعَلَی أَهْلِهِ وَکَثُرَخَیْرُهُ وَکَانَ سُکَّانُهُ فِی زِیَادَةٍ وَإِذَا لَمْ یُقْرَأْ فِیهِ القُرْآنُ، ضَیِّقَ عَلَی أَهْلِهِ وَقَلَّ خَیْرُهُ وَکَانَ سُکَّانُهُ فِی نُقْصَانٍ»[2]

و از حضرت رضا علیه‌السلام نقل است که پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله فرمود: یعنی برای خانه‌هایتان بهره‌ای از قرآن قرار دهید که اگر در خانه‌ای قرآن خوانده شود،کارها بر اهلش آسان

۱. الوسائل، باب ۱۶ من أبواب قراءةالقرآن، حدیث ۲.
۲. وسائل‌الشیعه، ج ۶، ص ۲۰۰.

شده، خیرش زیاد می‌گردد و ساکنینش در فزونی هستند و اگر در خانه‌ای قرآن تلاوت نگردد، بر اهلش تنگ شده، خیرش کم می‌گردد و ساکنینش در نقصان قرار دارند.

تحلیل استنادات روایی در اثبات مشروعیت روضه‌های خانگی

به چند طریق می‌توان از این روایات در بحث روضه‌های خانگی استفاده کرد:

با بررسی دقیق روایات مربوط به قرائت قرآن در منازل، می‌توان به چندین روش استدلالی برای اثبات جایگاه روضه‌های خانگی دست یافت:

❋ نخست، با توجه به سیره مستمر اهل‌بیت علیهم‌السلام که همواره محافل خود را با تلاوت قرآن آغاز می‌کردند، روشن می‌شود که یک مجلس روضه‌خوانیِ خانگی که با قرائت قرآن همراه باشد، در حقیقت «محفل انس با ثقلین» (قرآن و عترت) محسوب می‌شود. این رویکرد، چنین محافلی را مصداق کامل روایاتِ ترغیب به قرائت قرآن در خانه‌ها قرار می‌دهد؛ چراکه همزمان دو میراث گران‌بهای پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله را در محیط خانواده زنده نگه می‌دارد.

❋ دوم، با بهره‌گیری از روش «تنقیح مناط» در استنباط فقهی، می‌توان علتِ تأکید بر قرائت قرآن در منزل را به مجالس ذکر اهل‌بیت علیهم‌السلام نیز تعمیم داد. برخی روایات به‌صراحت بیان می‌کنند که فلسفه تشویق به قرائت قرآن در خانه‌ها، نزول برکات الهی و زنده‌نگه‌داشتن یاد خدا در محیط خانواده است. از آنجا که مجالس روضه

نیز دارای همین اهداف هستند، می‌توان با استناد به این روایات، مشروعیت و حتی استحباب روضه‌های خانگی را اثبات کرد.

* این استدلال‌ها نشان می‌دهد که نه‌تنها روضه‌های خانگی با سیره معصومین علیهم‌السلام در تضاد نیستند؛ بلکه می‌توانند به‌عنوان امتداد طبیعی همان سنت روایی در نظر گرفته شوند که هم قرآن و هم عترت را در کانون خانواده جاری می‌سازند.

روایاتی نظیر:

۱. «رَوَى مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ اَلْبَرْمَكِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عَبْدِ اَللَّهِ اَلنَّخَعِيُّ قَالَ : قُلْتُ لِعَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ اَلْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ علیهم‌السلام عَلِّمْنِي يَا اِبْنَ رَسُولِ اَللَّهِ قَوْلاً أَقُولُهُ بَلِيغاً كَامِلاً إِذَا زُرْتُ وَاحِداً مِنْكُمْ فَقَالَ: إِذَا صِرْتَ إِلَى اَلْبَابِ فَقِفْ وَاشْهَدِ اَلشَّهَادَتَيْنِ وَأَنْتَ عَلَى غُسْلٍ فَإِذَا دَخَلْتَ وَرَأَيْتَ اَلْقَبْرَ فَقِفْ وَقُلْ اَللَّهُ أَكْبَرُ اَللَّهُ أَكْبَرُ ثَلاَثِينَ مَرَّةً ثُمَّ اِمْشِ قَلِيلاً وَعَلَيْكَ اَلسَّكِينَةَ وَاَلْوَقَارَ وَقَارِبْ بَيْنَ خُطَاكَ ثُمَّ قِفْ وَ كَبِّرِ اَللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ ثَلاَثِينَ مَرَّةً ثُمَّ اُدْنُ مِنَ اَلْقَبْرِ وَكَبِّرِ اَللَّهَ أَرْبَعِينَ مَرَّةً تَمَامَ مِائَةِ تَكْبِيرَةٍ ثُمَّ قُلْ: اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ يَا أَهْلَ بَيْتِ اَلنُّبُوَّةِ...»[1]

محمد بن اسماعیل برمکی گفت: «موسی بن عبد الله نخعی در حدیث خود برای ما گفت: به علی بن محمّد بن علی بن موسی بن جعفر بن محمّد بن علی بن حسین بن علیّ بن ابی طالب علیهم‌السلام گفتم: ای فرزند رسول خدا سخن بلیغ کاملی به من تعلیم

۱. من لا یحضره الفقیه، ج ۲، ص ۶۰۹.

نما که چون یکی از شما را زیارت کنم آن را بر زبان آورم. پس آن بزرگوار فرمود: چون به در مزار رسیدی بایست و در آن حال که غسل کرده باشی شهادتین را بر زبان بران. پس چون داخل شدی و قبر را دیدی بایست و سی بار بگو: الله اکبر، الله اکبر و آن‌گاه گامی چند بردار و خود را در هاله‌ای از سکینه و وقار همی دار و گام‌هایت را نزدیک بهم بسپار و آن‌گاه بایست و سی بار دیگر تکبیر بگوی و پس از آن بقبر نزدیک شو، و چهل بار تکبیر بگو که مجموع تکبیرها به صد مرتبه بالغ گردد. سپس بگو: «سلام بر شما ای خاندان نبوّت...»

۲. «أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اَلرَّحْمَنِ اَلْمِنْقَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ اَلْمُقْرِي عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ اَلْحَسَنِ اَلْمَوْصِلِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَاصِمٍ اَلطَّرِيفِيِّ عَنْ عَبَّاسِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ اَلْحَسَنِ اَلْكَحَّالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ اَلْحُسَيْنِ عليهم‌السلام قَالَ: اَلْإِمَامُ مِنَّا لاَ يَكُونُ إِلاَّ مَعْصُوماً وَ لَيْسَتِ اَلْعِصْمَةُ فِي ظَاهِرِ اَلْخِلْقَةِ فَيُعْرَفَ بِهَا فَلِذَلِكَ لاَ يَكُونُ إِلاَّ مَنْصُوصاً فَقِيلَ لَهُ يَا اِبْنَ رَسُولِ اَللَّهِ فَمَا مَعْنَى اَلْمَعْصُومِ فَقَالَ هُوَ اَلْمُعْتَصِمُ بِحَبْلِ اَللَّهِ وَ حَبْلُ اَللَّهِ هُوَ اَلْقُرْآنُ لاَ يَفْتَرِقَانِ إِلَى يَوْمِ اَلْقِيَامَةِ وَ اَلْإِمَامُ يَهْدِي إِلَى اَلْقُرْآنِ وَ اَلْقُرْآنُ يَهْدِي إِلَى اَلْإِمَامِ وَ ذَلِكَ قَوْلُ اَللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ: إِنَّ هذَا اَلْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ.»[1]

یزید بن حسن کحّال از پدر خود از موسی بن جعفر از پدرش از جدش از علی بن الحسین علیهم‌السلام نقل کرد که فرمود: امام از ما خانواده باید معصوم باشد و عصمت صفتی

۱. بحارالأنوار، ج ۲۵، ص ۱۹۴.

نیست که در ظاهر بدن باشد تا شناخته شود. به همین جهت نمی‌توان تشخیص داد مگر اینکه تصریح به امامت او شود (و منصوص از جانب حجت قبل باشد). عرض کردند: آقا! معنی معصوم چیست؟ فرمود: او چنگ زده به ریسمان خدا و آن قرآن است که از یک دیگر جدا نمی‌شوند تا قیامت امام راهنما بسوی قرآن و قرآن راهنمای بسوی امام است. این است معنی این آیه: «اِنَّ هذَا الْقُرْآنَ یَهْدِی لِلَّتِی هِیَ أَقْوَمُ».

۳. «عَنْ سُلَیْمِ بْنِ قَیْسٍ عَنْ أَمِیرِالْمُؤْمِنِینَ علیه‌السلام قَالَ: إِنَّ اَللَّهَ طَهَّرَنَا وَ عَصَمَنَا وَ جَعَلَنَا شُهَدَاءَ عَلَى خَلْقِهِ وَ حُجَّتَهُ فِی أَرْضِهِ وَ جَعَلَنَا مَعَ اَلْقُرْآنِ وَ جَعَلَ اَلْقُرْآنَ مَعَنَا لاَ نُفَارِقُهُ وَ لاَیُفَارِقُنَا.»[1]

سلیم بن قیس از امیرالمؤمنین علیه‌السلام نقل کرد که فرمود: خداوند ما را پاکیزه قرار داده و معصوم و گواه بر خلق و حجت در روی زمین و ما را با قرآن و قرآن را با ما قرار داده، نه ما از او و نه او از ما جدا می‌شود.

معرفی برخی کتب و منابع معتبر

۱. کتاب «إقناعُ اللائم عَلی إقامَة المَآتِم»

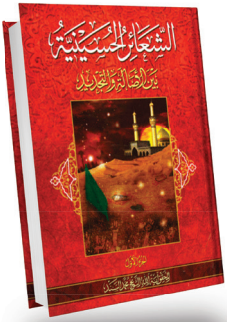
این کتاب، اثر ارزشمند سید محسن امین (متوفای ۱۲۸۴ هـ.ق) از جمله آثار مهم در دفاع از سنت عزاداری برای سیدالشهدا علیه‌السلام و تبیین شیوه‌های صحیح آن است. این کتاب در واقع پاسخی مستدل به شبهات مخالفان و

۱. بحارالأنوار، ج ۲۳، ص ۳۴۲.

تحلیلی عمیق از فلسفه و آداب عزاداری حسینی به شمار می‌رود. مؤلف محترم در این اثر با استناد به منابع معتبر تاریخی و روایی، هم به اثبات مشروعیت این سنت دیرینه پرداخته و هم با نگاهی اصلاح‌گرایانه، معیارهای صحیح برگزاری مراسم عزاداری را تبیین نموده است.

سید محسن امین در این کتاب با رویکردی علمی و مستند، به بررسی ابعاد مختلف عزاداری امام حسین علیه‌السلام پرداخته است. از یک سو با استناد به آیات و روایات معتبر، اصل سوگواری برای اهل‌بیت علیهم‌السلام را مورد تأکید قرار داده و از سوی دیگر با ذکر نمونه‌های تاریخی متعدد، سیره عملی معصومین علیهم‌السلام و اصحاب را در این زمینه تشریح نموده است. بخش قابل توجهی از کتاب به بیان فوائد و برکات معنوی، اجتماعی و سیاسی عزاداری اباعبدالله علیه‌السلام اختصاص یافته که از جمله می‌توان به تقویت روحیه ظلم‌ستیزی، احیای ارزش‌های دینی و حفظ مکتب تشیع اشاره کرد.

نکته حائز اهمیت در این اثر، رویکرد اصلاحی مؤلف در مورد برخی بدعت‌ها و انحرافات در شیوه‌های عزاداری است. سید محسن امین با حفظ اصل ارزشمند سوگواری برای امام حسین علیه‌السلام، به نقد روش‌های ناصحیح و غیرمستند پرداخته و الگویی متعادل و سازنده از مراسم عزاداری ارائه نموده است. این کتاب به عنوان منبعی معتبر در حوزه فرهنگ عاشورا، همچنان می‌تواند راهنمای خوبی برای محققان و عزاداران حسینی باشد.

۲. کتاب «الشعائر الحسینیة بین الاصالة و التجدید»

کتاب «الشعائر الحسینیة» مجموعه‌ای از محاضرات شیخ محمد سند است که به قلم سید ریاض موسوی به رشته تحریر درآمده و به بررسی آیین‌ها و مراسم مذهبی شیعیان در بزرگداشت قیام عاشورا و شهادت امام حسین علیه‌السلام می‌پردازد. این اثر با نگاهی تحلیلی و فقهی، جایگاه شعائر حسینی را در فرهنگ شیعه تبیین می‌کند و به شبهات پیرامون آن پاسخ می‌گوید.

ساختار کتاب

این کتاب در دو بخش اصلی با عنوان‌های «شعائر دینی» و «شعائر حسینی» تنظیم شده است:

مقام اول: در بخش شعائر دینی، به مبانی کلی و ادله شرعی پیرامون مفهوم شعائر دینی اختصاص دارد و شامل هفت فصل است:

- ادله اجمالی (بررسی کلیات ادله نقلی و عقلی)
- اقوال عامه و خاصه (نظرات علمای شیعه و اهل سنت)
- معنا و ماهیت موضوع (تعریف دقیق شعائر و مصادیق آن)
- کیفیت تحقق موضوع (چگونگی تشریع شعائر در اسلام)
- متعلق حکم قاعده شعائر (محدوده احکام مرتبط با شعائر)
- نسبت میان حکم قاعده و سایر احکام (جایگاه این قاعده در فقه)

❋ موانع وارده بر قاعده شعائر (بررسی شبهات و پاسخ به آنها)

مقام دوم: بخش شعائر حسینی، به صورت ویژه به آیین‌های عاشورایی پرداخته و در ۹ فصل تنظیم شده است:

❋ اهداف نهضت حسینی (تبیین فلسفه قیام امام حسین علیه‌السلام)

❋ ادله شعائر حسینی (سنت‌های روایی و تاریخی عزاداری)

❋ اقسام شعائر حسینی (انواع مراسم و آیین‌های مرتبط با عاشورا)

❋ حکایت در شعائر حسینی (نقش روایتگری در احیای عاشورا)

❋ گریه در شعائر حسینی (جایگاه گریه بر امام حسین علیه‌السلام از نگاه روایات)

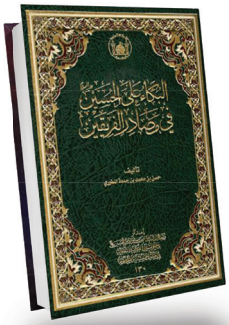
❋ شعائر حسینی و ضرر (بررسی حکم ضررهای احتمالی در عزاداری)

❋ سیاه‌پوشی در سوگ سیدالشهدا علیه‌السلام (حکم پوشیدن لباس سیاه)

❋ لزوم لعن دشمنان دین (جایگاه برائت از ظالمین در فرهنگ عاشورا)

❋ عزا و رثا، سنت قرآنی (ریشه‌های قرآنی سوگواری برای اولیای خدا)

در خاتمه، فتاوای مراجع تقلید از جمله میرزای نائینی درباره مشروعیت عزاداری و سایر مراسم حسینی نقل شده است که بر اساس آن، این آیین‌ها نه تنها جایز؛ بلکه مورد تأکید شرع مقدس هستند.

۳. کتاب «البکاء علی الحسین علیه‌السلام فی مصادر الفریقین»

این کتاب، تألیف حسن مطوری بوده که به بررسی جامع مسئله گریه بر امام حسین علیه‌السلام از منظر منابع روایی شیعه و اهل سنت می‌پردازد. نویسنده در این اثر با استناد به احادیث معتبر، به بررسی سیره پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله، ائمه اطهار علیهم‌السلام و صحابه در مورد گریه بر مصائب کربلا پرداخته است. این کتاب شامل روایاتی است که گریه معصومین علیهم‌السلام بر سیدالشهدا علیه‌السلام را نقل می‌کند، از جمله گریه‌های پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله، امیرالمؤمنین علیه‌السلام، حضرت زهرا علیهاالسلام و دیگر ائمه علیهم‌السلام بر امام حسین علیه‌السلام.

نویسنده در ادامه به بیان روایاتی پرداخته که از گریه موجودات غیر انسان مانند آسمان، زمین، فرشتگان و حتی حیوانات بر مصیبت امام حسین علیه‌السلام خبر می‌دهند. بخش قابل توجهی از کتاب به جمع‌آوری احادیثی اختصاص یافته که ثواب گریه بر امام حسین علیه‌السلام و فضیلت زیارت قبر مطهر آن حضرت را بیان می‌کنند. مطوری در این اثر به روش علمی و تحلیلی، روایات مربوطه را از نظر سند و محتوا مورد بررسی قرار داده و به شبهات درباره مشروعیت عزاداری پاسخ داده است.

ویژگی ممتاز این کتاب، استناد به منابع هر دو مذهب شیعه و سنی است که نشان می‌دهد گریه بر امام حسین علیه‌السلام تنها یک سنت شیعی نبوده؛ بلکه در سیره پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله و اهل‌بیت علیهم‌السلام ریشه دارد. این اثر به عنوان منبعی معتبر و جامع، هم برای محققان

علوم دینی و هم برای عموم عزاداران اباعبدالله الحسین علیه‌السلام مفید و قابل استفاده است. کتاب حاضر با ارائه ادله محکم روایی، جایگاه رفیع گریه بر سیدالشهدا علیه‌السلام را در فرهنگ اسلامی به خوبی تبیین می‌کند.

۴. کتاب «الخصائص الحسینیه»

کتاب «خصائص الحسینیه» با نام کامل «خصائص الحسین و مزایا المظلوم»، اثر ماندگار علامه شیخ جعفر شوشتری، از جمله آثار برجسته در شناخت ابعاد وجودی امام حسین علیه‌السلام است. شیخ جعفر شوشتری، که به فصاحت بیان و قدرت خطابه شهره بود، در این کتاب با نگاهی عمیق و عرفانی به بررسی ویژگی‌های منحصر به فرد سیدالشهدا علیه‌السلام پرداخته است. این اثر را می‌توان دستاوردی نوین در حوزه مطالعات عاشورایی دانست که با ترکیبی از تحلیل تاریخی، روایی و معرفتی، بیش از ۳۰۰ ویژگی خاص امام حسین علیه‌السلام را در ۳۰ بخش گردآوری کرده است.

جلد اول کتاب شامل ۱۲ بخش است که به بررسی خصائصی همچون شرایط ولادت، دوران کودکی، فضایل اخلاقی، عبادات و طاعات امام حسین علیه‌السلام در طول عمر مبارکشان می‌پردازد. از جمله مباحث ارزشمند این کتاب، تحلیل خصوصیات روز عاشورا، الطاف ویژه الهی نسبت به امام علیه‌السلام، جایگاه زیارت آن حضرت، و کرامات و

معجزات ایشان است. متأسفانه جلد دوم کتاب که شامل ۱۸ بخش دیگر بوده، در دسترس نیست.

نکتـه قابـل توجه در این کتاب، تأکید بر اسـتحباب گریـه (و حتی تظاهر به گریه) بر امام حسین علیه‌السلام است که از روایات متعددی استنباط می‌شود. مجالس روضه خانگی به عنوان مصداقی عملی برای عمل به این روایات، جایگاهی ویژه در احیای سنت عـزاداری دارنـد. ایـن کتـاب، با تمرکز بر ادلـه روایی و سیره معصومین علیهم‌السلام، نه تنها به تبییـن جایـگاه رفیع امـام حسین علیه‌السلام می‌پـردازد؛ بلکه اهمیت برگـزاری مجالس ذکر مصائب آن حضرت را نیز به روشنی اثبات می‌کند. مطالعه این اثر برای درک عمیق‌تر شخصیت امام حسین علیه‌السلام و فلسفه قیام عاشورا ضروری است.

هیأت تراز انقلاب اسلامی،

همان قله‌ای است که باید به سویش حرکت کنیم؛
همان هیأت الگویی است که گوشه گوشه و لحظه لحظه‌اش
مورد رضایت امام عصر عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف است؛ هیأتی است که شایسته برپایی
در حضور حضرتش باشد. هیأتی آماده حضور و ظهور...

***

ترسیم بایسته‌ها و شایسته‌های چنین هیأتی، هرچند سخت و دشوار
می‌نماید؛ اما لازم است و ضروری.
در «**خورشید**»، به منبع بی‌انتهای ثقلین تمسک می‌جوییم و تلاش می‌کنیم
آداب و ابعاد مختلف هیأت تراز انقلاب اسلامی را در پرتو قرآن و عترت
نشانه‌یابی کنیم.

۰۲۵-۳۶ ۶۳ ۱۲ ۲۰
۳ ۰۰۰ ۱۵۴۲
www.۱۵۴۲.org
info@۱۵۴۲.org

۰۹۹۱۲۷۰۰۷۲۴
info@revayat.org
@revayatorg